

sensibilem terminum habeat, nec sensibili aliquo signo manifestetur. Hoc constat ex ipso nomine *Missio invisibilis*. Et quia non potest in alio sufficienter distingui a visibili. Et quia per se notum est, posse missionem divinæ personæ separari a tali signo, cum ipsa persona invisibilis sit, et per invisibilem effectum possit novo modo alicubi esse. Neque in hac posteriori parte est ulla difficultas. Circa priorem vero dubitant aliqui, quia Deus potest sanctificare hominem de novo per beneplacitum suæ voluntatis sine reali mutatione hominis, ergo potest fieri missio Spiritus sancti invisibilis sine reali effectum vel actione Dei, sed de hoc dicam commodius capite sequenti.

16. *Quid sit de ratione missionis visibilis.* — De ratione autem missionis visibilis est, ut aliqua divina persona procedens, novo modo visibili ac sensibili incipiat esse in creatura, cum aliqua habitudine ad sanctificationem rationalis naturæ. Hanc ultimam particulam addo, ut significemus missionem visibilem divinæ personæ proprie non fieri, nisi in ordine ad sanctificationem, ut in sequenti capite explicabo. Missio enim visibilis, aut per se sanctificativa est, aut semper fit cum habitudine ad invisibilem, seu ad illam, quatenus sanctificativa est, manifestandam, ut constat ex dubio præcedenti, et ex dictis circa secundam Durandi divisionem intelligi etiam potest. Quia per creationem, conservationem et gubernationem rerum corporalium et sensibilibus, incepit Deus esse in illis modo aliquo sensibili; invisibilis enim ejus præsentia per ea, quæ facta sunt, conspici quodammodo potest, et tamen per illum præsentia modum non dicitur persona divina mitti, ut dictum est, ergo ad missionem etiam visibilem necessaria saltem est habitudo aliqua ad superiorem modum existendi Dei in creatura per illius sanctificationem. Hac ergo parte supposita, aliæ claræ sunt. Quia etiam ad hanc missionem necessaria est actio personæ missæ et mittentis, in qua fundetur illa denominatio vel perventio ad talem terminum: ille autem modus debet esse aliquo modo visibilis, ut per hoc distinguatur hæc missio ab invisibili. Recte ergo ita explicatur ratio visibilis missionis, et ex utriusque ratione satis constat differentia inter illas, et quomodo adæquate dividant missionem, nam distinguuntur per differentias quasi contradictorias et immediate oppositas.

17. *Colligitur subdivisio missionis visibilis.* — Tandem ex dictis colligere licet subdivisionem visibilis missionis. Nam invisibilis secun-

dum propriam rationem non ultra dividitur, quia sanctificatio, secundum quam sit talis missio, ejusdem rationis in omnibus est, licet secundum quamdam appropriationem subdividi possit, ut capite sequenti declarabo. At visibilis missio multiplex esse potest pro ratione terminorum aut signorum sensibilibus, sub quibus fit. Duæ autem partitiones, quæ ex dictis subinferuntur, peculiariter notandæ sunt. Una est, quia quædam missio visibilis est substantialiter (ut sic dicam) seu in essendo, altera est sensibilis in significando et representando. Prius membrum pono propter missionem Verbi per Incarnationem, nam illa non est per se ordinata ad significandum vel representandum, sed ad essendum: Unde Verbum non est missum, quia representatum per humanitatem, sed quia est illi realiter, substantialiter ac personaliter unitum; et ideo dixi, illam missionem esse visibilem substantialiter, aliæ vero sunt visibiles tantum representative. Unde etiam est alia differentia notanda inter illas, quod in priori intervenit non solum effectio, sed etiam realis unio et terminatio Verbi ad humanitatem, et humanitatis ad Verbum, ratione cujus dicitur visibiliter missum singulari modo, absque alia representatione. In aliis vero missionibus, præter effectioem aliquam solum intervenit peculiaris representatio sensibilis personæ missæ, ut postea videbimus. Recte igitur dividitur visibilis missio, ut aliqua talis sit, quia terminatur ad personam divinam, quam quodammodo facit realiter sensibilem et visibilem, juxta illud, *Verbum caro factum est*, et illud, *Quod audivimus et vidimus, et manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ*, altera vero sit visibilis in representando visibiliter divinam personam, ut venientem ab alio ad hominem sanctificandum.

18. Hæc vero posterior missio visibilis, quam representativam appellare possumus, ulterius dividitur, quia quædam est pure representativa seu notificativa missionis invisibilis jam factæ, altera vero esse videtur non solum representativa, sed etiam effectiva internæ sanctificationis et missionis, vel saltem ita illam representat, ut tunc fieri indicet. Nam utroque modo fieri potest, et ita posset fortasse posterius illud membrum in duo subdividi. Nam visibilis missio, quæ præsentem et actualem sanctificationem indicat, per hoc distinguitur a priori membro, in quo sanctificatio antea jam facta, nunc per visibilem missionem notificatur. Et rursus prior missio interdum ita fit, ut per sensibilem ostendatur tantum internus ef-

fectus, ut videtur accidisse in die Pentecostes, interdum vero non solum significatur, sed etiam fit visibili signo, ut fortasse contingit, quando Christus insufflando dedit Spiritum sanctum Apostolis, Joan. 20. De quibus omnibus, et de signo visibili necessario ad missionem visibilem representativam in capite sexto dicemus.

19. *Dubium.* — *Enodatur.* — Hic vero interrogare potest aliquis, an visibilis missio pure representativa possit fieri in ordine ad futuram representationem, sicut fit ad præteritam notificandam. Item an fieri possit in ordine ad sanctificationem prius factam, quæ jam non perseverat, an vero oporteat, ut duret ac conservetur eo tempore, quo sit visibilis missio. Respondeo breviter incipiendo a posteriori interrogatione, necessarium esse, ut perseveret, ut in exemplo hujus missionis patet, quod unicum habemus in descensu Spiritus sancti in specie Columbæ super Christum baptizatum. Et ex illo colligi potest ratio generalis, quia necesse est, ut per hanc missionem ostendatur persona, ad quam fit missio, ut facta, et in qua Spiritus sanctus inhabitat. Nam dona Dei sunt sine penitentia. Unde si prius facta est missio invisibilis Spiritus sancti ad talem Personam, in qua nunc non perseverat, id esse non potest, nisi propter iniquitatem talis personæ, quæ jam indigna est, ut ad eam fiat missio visibilis Spiritus sancti. Et ideo non fit missio ad representandam sanctificationem factam, nisi ut perseverantem. Atque eadem ratione non fit proprie ad representandam futuram significationem, quia per eum modum sancta effecta est persona, ad quam oportet talem missionem fieri, quæ omnia ex dicendis capite sexto magis elucescent.

CAPUT V.

DE INVISIBILI MISSIONE DIVINARUM PERSONARUM, ET OMNIBUS, QUÆ AD ILLAM PERTINENT.

1. Unum est, quod præcipue hic declarari potest, et ex quo cætera pendent, scilicet, secundum quam actionem, vel effectum Dei hæc missio fiat, quo declarato, melius intelligitur, quomodo persona ipsa mitti dicatur, et quænam mittatur, et ad quam personam, seu ad quem locum mittatur. Significatur enim hæc missio per modum cujusdam motus, cujus cognitio potissima pendet ex termino, ad quem tendit, unde et CHRISTO Domino dicebat Thomas: *Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire?* In præsentem autem effec-

tus ille, secundum quem attenditur hæc missio, est quasi terminus ad quem hujus missionis, et ideo tota illius cognitio ex illo pendet: Conveniunt autem theologi, missionem hanc fieri secundum dona gratiæ, et tantum secundum illa, cujus rationem superius in secunda divisione, et in explicanda descriptione hujus missionis insinuavimus. Quia debet hæc missio fieri per aliqua dona, et non fit per dona naturæ, ergo fit per dona gratiæ.

2. *Varii errores.* — *Primus.* — *Hujus erroris fundamentum.* — *Alius error.* — *Postremus error.* — In hac autem veritate explicanda varii errores, falsæque opiniones cavendæ sunt. Primus error est eorum, qui dixerunt per dona gratiæ non dari revera personam ipsam divinam, sed solum dona creata, ac subinde solum dici dari, aut venire tunc Deum ad hominem justum, quia datur per participationem specialem divinæ naturæ, quæ est gratia. Fundamentum esse potuit, quia non potest Deus existere in creatura, nisi per essentiam, præsentiam, et potentiam (seclusa hypostatica unione) his autem modis existeret Deus in anima prius, quam illi gratiam infundat. Et quoniam illam infundit, etiam in illa est per essentiam, præsentiam et potentiam, sicut quoniam illuminat aerem, etiam est eisdem modis in lumine producto, nec propterea dici potest substantia ipsa Dei dari aeri de novo. Unde juxta hanc sententiam, non solum hæc missio fit per dona gratiæ, sed omnino nihil aliud est, quam productio talium effectuum. Alii vero censuerunt, per hanc missionem dari personam Spiritus sancti solam, non vero alias personas, ut S. Bonaventura refert, et impugnat, in 1, dist. 17. Movebat ut fortassis, quia hæc missio passiva peculiariter attribuitur in sacra Scriptura Spiritui sancto. Alii tandem dixerunt, hanc missionem fieri de facto secundum dona gratiæ, de absoluta vero potentia Dei non esse necessaria talia dona ad hanc missionem. Quia non sunt simpliciter necessaria ad justificationem hominis, nam posset per extrinsecam Dei benevolentiam justificari, et ad gloriam acceptari sine reali mutatione sui, ergo eodem modo posset ad hominem mitti Spiritus sanctus sine his donis creatis. Ita sensit Gregorius, in 1, d. 14. q. 1. concl. 3.

3. *Resolutio.* — Dicendum vero est primo, non posse fieri, nec intelligi specialem missionem Spiritus sancti ad animam hominis sine reali mutatione facta in ipso homine. Hæc assertio non pertinet ad dogmata fidei: est tamen probabilissima et vera, quam contra Gre-

gorium tradit Capreolus, in dicta dist. 24, ad argumenta Gregorii contra 4 conclusionem. Ratio est jam tradita capite præcedenti. Quia divina persona non potest donari, aut mitti per extrinsecam denominationem suam, ergo per extrinsecam. Ergo, si de novo potest talis denominatio divinæ personæ attribui, necesse est, ut ex aliqua reali mutatione circa creaturam facta resultet. Unde parum in præsentibus urget argumentum Gregorii, quod sic habet. Res donabilis potest donari sine quocumque alio dono extrinseco, sed Spiritus sanctus est donabilis, et gratia creata est illi extrinseca: ergo potest donari sine illa. Major enim propositio habet fortasse verum in re, quæ per intrinsecam mutationem donatur, non vero in ea, quæ solum per extrinsecam, quia ad talem denominationem forma aliqua necessaria est. Unde licet gratia sit extrinseca Spiritui sancto secundum se, non tamen ut actuale donum est. Sicut humanitas, et unio creata in illa existens extra Verbum omnino sunt, nihilominus tamen non potest Verbum mitti illo genere missionis, sine illa reali unione, a qua unitum, et datum denominetur. Sicut ergo ibi est necessaria substantialis unio, ita hic accidentalis, quæ per mutationem creaturæ fit.

4. Nec vero sufficit extrinseca benevolentia, aut acceptatio Dei: Non quidem quia non possit Deus de potentia absoluta hoc modo remittere peccatum, tum quia contrarium est satis probabile, tum etiam quia reduci potest argumentum ad hominem creatum sine culpa originali, et donis gratiæ inhærentis, quem Deus acceptet ad gloriam per solum extrinsecum beneplacitum, quod nemo negat, posse Deum facere per decretum æternum, quo acceptet talem hominem pro tali tempore, et anteriori. Dico ergo, illam acceptationem etiam sic consideratam non sufficere, ut Spiritus sanctus dicatur mitti ex eo tempore, quo ille homo denominatur acceptus ad gloriam, quia Spiritus sanctus non incipit esse in illo novo, et reali modo ex tunc, sed ad summum est illa veluti quædam promissio, quod Spiritus sanctus mittetur ad talem hominem, quando ei conferetur gloria, et ita est potius acceptatio ad missionem, quam missio. Sicut autem non potest talis homo elevari ad beatitudinem sine aliqua mutatione reali, qualis erit saltem ipsa visio Dei, ita nec Spiritus sanctus potest mitti ad illum sine reali mutatione ejus, ad quem mittitur. Idemque dicendum erit, etiamsi intelligamus remitti peccatum per extrinsecam con-

donationem, quia per solam condonationem ut sic, non recipit homo Spiritum inhabitantem, nisi etiam dona realiter sanctificantia recipiat. Quia per solam illam negationem quasi moralem non intelligitur Spiritus sanctus peculiari modo existens realiter in tali homine. Imo ex vi solius condonationis posset homo reduci ad statum in puris naturalibus, et nullo modo esse supernaturaliter justus.

5. *Secunda assertio.*—Dico secundo. Missio invisibilis propria, et perfecta non fit sine gratia sanctificante, quæ includit charitatem, et fidem, ac spem vivam cum aliis virtutibus, et donis per se comitantibus gratiam. Hæc assertio est D. Thomæ, diet. q. 43, art. 3, et in re communis theologorum, licet in modo loquendi sit aliqua varietas, ut statim adnotabo. Probatur, quia est necessaria realis mutatio, quæ superet ordinem, et debitum naturæ, ut ostensum est, ergo debet esse mutatio per gratiam, sed hæc non est perfecta, nisi fiat per gratiam sanctificantem, ergo hæc necessaria est. Declaratur discursus. Quia imprimis hic non agimus de missione per gratiam unionis, quia missio, quæ secundum illam fit, visibilis est, ut supra dixi. Sub gratia vero comprehendimus mutationem per gloriam, nam illa supponit missionem factam per gratiam viæ, et si aliquid ei additur in termino viæ, est quasi consummatio præcedentis, et ita etiam illud est vera gratia, et consequenter, si ibi sit missio, per gratiam sit. Nam *gratia Dei vita æterna*: non enim nunc rigore consideramus gratiam, ut gratis datur, sed, ut elevat hominem ad peculiarem statum supernaturalem. Loquimur vero hic de gratia viatoris, quæ in fide fundatur: idem vero a fortiori intelligendum est, si visionem habeat conjunctam. Si ergo detur homini gratia sanctificans (sive cum illa detur gloria, sive non detur) certum est, illam sufficere ad hanc divinam missionem, quia qui hanc gratiam recipit, mandata Dei servat, et de illo scriptum est, *Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus*. Joan. 14. Item cum hac gratia conjuncta est charitas, de qua dicitur Rom. 5: *Charitas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Et 1, Joan. 4: *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo*. Quomodo autem per hæc dona fiat missio, mox explicabimus.

6. *An gratia sanctificans, sit necessaria ad missionem.*—Quod autem gratia ipsa sanctificans sit necessaria ad hanc missionem, non omnes admittunt. Nam Cajetanus, dicto art. 3,

docet, mitti etiam personam Filii per donum fidei informis. Alii dixerunt, Spiritum sanctum mitti per inspirationes divinas, quæ tempore antecedunt gratiam sanctificantem. Alii dixerunt, etiam per gratiam gratis datam mitti Spiritum sanctum. Cum enim CHRISTUS dixit Matthæi 20: *Accipite Spiritum sanctum*, præcipue dedit illum ad potestatem remittendi peccata, quæ per se non sanctificat habentem, sed est ad modum gratiæ gratis datæ, et cum Christus dedit Apostolis potestatem ejiciendi dæmonia, et curandi infirmos, etc. Luc. 12. Spiritum sanctum eis dedisse testatur Leo papa, serm. 2. Pentecostes. Unde Bonaventura, in 1, d. 15, 2 parte illius, art. 1, q. 1, dicit per hæc dona dari Spiritum sanctum secundum quid.

7. *Resolutio.*—Nihilominus dicendum est, proprium donum sanctificantis gratiæ necessarium esse, ut Spiritus sanctus detur et simpliciter mittatur. Ita docet D. Thomas, dicta q. 43, art. 3, et 1 part., q. 8, a. 3, et Alensis, 1 part., q. 73, memb. 4, art. 2 et 3, Bonaventura supra, quatenus ait, simpliciter fieri hanc missionem secundum donum gratiæ gratum facientis, quod etiam sentit in 1, dist. 14, a. 2, q. 1, et ibi communiter theologo. Et licet fortasse sit quæstio de modo loquendi, hic est magis consentaneus modo loquendi Scripturæ et Patrum. Nam Spiritus sanctus proprie dicitur mitti, quando nobis datur, ut in nobis sit et inhabitet, juxta Verbum Christi Joan. 14: *Ego rogabo Patrem et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum*. Et infra: *Ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus*. At Spiritus sanctus non inhabitat, nec manet, nisi in justis et sanctificatis per gratiam juxta modum loquendi Scripturæ. Sapientiæ enim 1, dicitur quod *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum*. Et ibidem dicitur: *In malecolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Et cap. 7, de eadem divina sapientia dicitur: *Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei*. Et infra loquens aperte de eadem sapientia increata subjungit sapiens: *Cum sit una, omnia potest et in se permanens omnia innovat, et per notiones in animas sanctas se transfert, et amicos Dei constituit*. Præterea de divino Spiritu ait Paulus 1, Cor. 3: *Nescitis quia templum Dei estis et Spiritus Dei habitat in vobis*, scilicet, quando estis justus et sanctus, unde subjungit: *Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*. Sanctitas autem Templi hujus in gratia consistit, ergo

per hanc Spiritus sanctus habitat in illo, et illa ablata, discedit, ac proinde per eandem gratiam, mittitur in animam. Unde, cap. 6, iterum ait Paulus: *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Et iterum An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est quem habetis a Deo, et non estis vestri? Et supra dixerat: Qui adhaeret Deo, unus Spiritus est cum eo*. Quæ omnia demonstrant, tunc habere hominem Spiritum sanctum, quando illi adhaeret per amorem, et quando ipsum præfert omnibus rebus, ut ea ratione homo dicatur esse totus Spiritus sancti, potius quam sui juris, et quod Spiritum sanctum amittit, cum peccat. Ita etiam loquuntur Patres, quos jamjam referemus. Ratio vero ex dictis facile colligi potest, et ex sequenti assertionem clarius percipietur, et quid de aliis sententiis sentiendum sit, intelligetur.

8. *Tertia conclusio.*—Dico ergo tertio. Quando Deus infundit animæ dona gratiæ sanctificantis, non solum creata Dona, sed ipsæmet divinæ personæ homini dantur, et animam ejus inhabitare incipiunt, et ideo talium donorum interventu Spiritus sanctus invisibiliter mittitur. Ita docent doctores scholastici, adeoque certam reputant hanc veritatem, ut D. Thomas, 1 p., q. 43, art. 3, argumento 1, *errorem appellaverit sententiam dicentium, non dari Spiritum sanctum, sed ejus dona*. Idem sentit Alensis, 1 part., quæst. 73, memb. 4, art. 1, et alii theologo, in 1, dist. 14 et 15. Estque communis sententia Patrum. Videri potest Leo, sermone 2, Pentecostes, Ambrosius, l. 1, de Spiritu sancto, c. 4 et 5, Augustinus 5, de Trin., c. 26, et tract. 32 et 74, in Joan. Ratio præcipua est, quia ita loquitur expresse Scriptura, ut patet ex testimoniis præcedenti conclusione citatis. Præsertim sunt optima verba illa Pauli 1, Corint. 6: *Membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo*. Quæ non possunt intelligi, de donis creatis, tum quia de ipsa persona Spiritus sancti sermo est, tum etiam quia templum soli Deo dicatur, non donis creatis, quæ accidentia quædam sunt: unde ex hujusmodi locis solent Patres communiter Spiritus sancti divinitatem probare. Est etiam insigne testimonium illud ad Rom. 5: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Ibi enim donum charitatis creatum ab Spiritu sancto distinguitur, diciturque esse effectum Spiritus sancti nobis dati. Et 1, Joan-